บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักทันตสาธารณสุข กลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข โทร. ๐ ๒๕๙๐ ๔๒๑๓

ที่ สธ ๐๙๐๔.๐๔/ ๒๔๘ **วันที่** ๗ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอส่งข้อมูลโครงร่างผลงานวิชาการ จากแผนดำเนินการสร้าง หรือพัฒนาผลงานวิชาการ/นวัตกรรม ที่สอดคล้องกับภารกิจของสำนักทันตสาธารณสุข รอบ ๕ เดือนแรก ปี ๒๕๖๖

เรียน ประธานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วยสำนักทันตสาธารณสุขได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพตัวชี้วัดที่ ๒.๒ ระดับความสำเร็จของการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) และการขับเคลื่อนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization : LO) ตามกระบวนการแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานตัวชี้วัดให้มีการจัดทำแผนดำเนินการสร้าง หรือพัฒนาผลงานวิชาการ/นวัตกรรมที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน

ในการนี้ สำนักทันตสาธารณสุขได้ดำเนินการพิจารณาผลงานวิชาการในรูปแบบต่างๆ และจัดทำแผนดำเนินการสร้าง หรือพัฒนาผลงานวิชาการ/นวัตกรรมที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ – ๒๕๖๖) ตามแบบฟอร์มที่กำหนดโดยผ่านคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรอง (กพว.หน่วยงาน) และในรอบ ๕ เดือนแรกจะต้องมีโครงร่างผลงานวิชาการตามแผน ขึ้นบนคลังข้อมูลวิชาการบนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน และส่งข้อมูลแนบไฟล์ไปที่ E-mail : anamai.km@gmail.com เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และกรุณาแจ้งผู้เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

(นางนนทินี ตั้งเจริญดี)
ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข

2.2.3. แผนดำเนินการสร้าง หรือพัฒนาผลงานวิชาการ/ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566)

หน่วยงานสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

ลำดับ	ชื่อประเด็นผลงาน	ประเภทผลงาน	ระยะเวลาดำเนินการ	ความก้าวหน้า						ผู้รับผิดชอบ
				ศึกษารวบรวมข้อมูล	โครงร่าง	ดำเนินการวิจัย	สรุปผล	เผยแพร่	การนำไปใช้	
1.	การประเมินผลผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย พ.ศ. 2565	งานวิจัย	ต.ค.65 – ก.ย.66	√	√	√				นางบังอร สุภาเกตุ นางสาววิจิตรา กุกำจัด
2.	ตรวจสุขภาพช่องปาก ขัดทำความสะอาดฟัน ในวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ	งานวิจัย	ม.ค.65 – ก.ย.66	√	√	√				นายวรุต ชลิทธิกุล นางสาววรมน อัครสุต
3.	ผลของการใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟันในการทำความสะอาดช่องปากของนักเรียนระดับชั้น ป.4 - 6 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ	งานวิจัย	ส.ค.65 - ก.ย.66	√	√					นางปฐมา เชาวนเมธา นางสาวปาจรียภัทร นาควารี นางสาวสุวภักดิ์ โพธิเสน
4.	สถานการณ์การระบุปริมาณฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้าใน พ.ศ. 2565	งานวิจัย	ก.ค.65 - ก.ย.66	√						นางสาวปวิญญา มานุจำ
5.	ชมรมสูงวัย สุขใจใส่ใจฟันดี	TPSA	ต.ค.65 – ก.ค.66	√						นางสาวนพวรรณ โพชนุกูล นางสาวจรัสศรี ศรีนฤพัฒน์ นายกลวัชร ปาวงค์

ลงชื่อ.....

(.....นางสาววรางคนา เวชวิธี.....)

ประธาน กพว. สำนักทันตสาธารณสุข

8 ส.ค. 2565

ลำดับ	ชื่อประเด็นผลงาน	ประเภทผลงาน	เวทีการนำเสนอผลงานวิชาการ/การนำไปใช้ประโยชน์
1	การประเมินผลผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย พ.ศ. 2565	งานวิจัย (ยศ.)	**<u>ประชุมวิชาการทันตสาธารณสุขแห่งชาติครั้งที่ 9</u>** **วัตถุประสงค์** 1.เพื่อประเมินความพึงพอใจ ความผูกพัน ความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย 2.เพื่อประเมินคุณค่าผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย ในมุมมองของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้า **ประโยชน์ของโครงการ** : เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพสินค้าและบริการด้านทันตสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นและเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และพัฒนาการดำเนินงานด้านทันตสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ นำไปสู่การขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป **ผลที่คาดว่าจะได้รับ** : จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อมูลความพึงพอใจ ความผูกพัน ความคาดหวังและคุณค่าต่อสินค้าและบริการด้านทันตสุขภาพ นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาในการกำหนดนโยบายและพัฒนาการดำเนินงานด้านทันตสุขภาพ เพื่อส่งผลให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีสุขภาพช่องปากที่
2	ตรวจสุขภาพช่องปาก ขัดทำความสะอาดฟันในวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ	งานวิจัย (พท.)	**<u>ใช้ในการขับเคลื่อนชุดสิทธิประโยชน์กับคณะทำงานด้านเศรษฐศาสตร์ สาธารณสุขฯสปสช.</u>** **วัตถุประสงค์** : เพื่อประเมินความเป็นไปได้ (feasibility study) ความพร้อมของระบบบริการสุขภาพและเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบด้านงบประมาณ (budget impact analysis) ในการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน สำหรับกลุ่มอายุ 25-59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชุดสิทธิประโยชน์ **ประโยชน์ของโครงการ** : ได้ผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อเป็นข้อมูลให้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเชิงนโยบาย สำหรับการพัฒนาสิทธิประโยชน์

			ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ประชาชนกลุ่มอายุ 25-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไปได้มีบริการตรวจสุขภาพช่องปากและบริการขัดและทำความสะอาดฟันในชุดสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพช่องปากของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
3	ผลของการใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟันในการทำความสะอาดช่องปากของนักเรียนระดับชั้นป.4 -6 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ (เปลี่ยนชื่อเป็นโตโต้และจูเนียร์ตุ๊กตาสอนแปรงฟัน เพื่อเด็กพิการทางการเห็น)	งานวิจัย (พด.)	**<u>สมัครขอรับรางวัลบริการภาครัฐ TPSA ประจำปี 2566</u>** **วัตถุประสงค์ :** เพื่อเปรียบเทียบความรู้และประเมินผลการแปรงฟัน ก่อนหลังการใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟันของนักเรียนระดับชั้น ป. 4 - 6 ในโรงเรียนสอนคนตาบอด **ประโยชน์ของโครงการ :** ศึกษาผลของการให้ความรู้เรื่องสุขภาพช่องปากด้วยวิธีการ ATPb โดยใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟันเป็นอุปกรณ์ช่วยสอนในกลุ่มเด็กพิการทางการเห็น **ผลที่คาดว่าจะได้รับ** : ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ ทำให้ทราบผลของการใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟันและวิธีการสอนทันตสุขศึกษา เป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนาสื่อการเรียนรู้และวิธีการเพื่อจัดการเรียนการสอนและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากในระยะยาว และเป็นส่วนสำคัญในการจัดทำแผนการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มเด็กวัยเรียนโรงเรียนสอนคนตาบอดทั่วประเทศ
4	สถานการณ์การระบุความเข้มข้นของฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้าในพ.ศ. 2565	งานวิจัย (พรป.)	**<u>จัดทำเป็นข้อเสนอในการระบุปริมาณฟลูออไรด์ในฉลาก</u>** **วัตถุประสงค์ :** 1.เพื่อศึกษาสัดส่วนของยาสีฟันที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ต่อยาสีฟันทั้งหมดในท้องตลาด 2.เพื่อศึกษาการระบุความเข้มข้นฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในท้องตลาด **ประโยชน์ของโครงการ :** 1.เพื่อให้ทราบสัดส่วนของยาสีฟันที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์และยาสีฟันที่ไม่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด 2.เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการระบุความเข้มข้นฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในท้องตลาด

			3.เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค **ผลที่คาดว่าจะได้รับ :** มีข้อมูลเกี่ยวกับการระบุฉลากยาสีฟันและการระบุความเข้มข้นฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อนำไปให้ความรู้แก้ผู้บริโภค เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพช่องปาก
5	ชมรมสูงวัย ฟันดี ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล	R2R (พส.)	**<u>สมัครขอรับรางวัลบริการภาครัฐ TPSA ประจำปี 2566</u>** **วัตถุประสงค์** : ลดความเหลื่อมล้ำโดยการสร้างความรอบรู้ผ่านชมรมผู้สูงอายุ เผยแพร่องค์ความรู้ เพิ่มการรณรงค์สร้างกระแส รวมทั้งรับรู้สิทธิทางทันตกรรม เพื่อให้ประชาชนตระหนัก มีพฤติกรรมสุขภาพช่องปากที่พึงประสงค์ และสามารถดูแลสุขภาพช่องปากได้อย่างเหมาะสม มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบดเคี้ยว และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำนักทันตสาธารณสุขได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเพิ่มชองทางการสื่อสารและเข้าถึงขอมูลการดูแลสุขภาพชองปากในชมรม เช่น แอพพลิเคชันสมุดสุขภาพสีฟ้า เฟสบุค ‘ฟนยังดี’ และไลน @funyoungdee ปัจจุบันแม้ว่ากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในชมรม แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกมิติสุขภาพ เนื่องจากยังไม่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ด้านสุขภาพช่องปาก ร่างกาย จิตใจและคุณภาพชีวิต จึงมีแนวคิดการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงได้พัฒนาผลงาน **ชมรมสูงวัย ฟันดี ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล** นี้ขึ้น

เอกสารที่แสดงถึงโครงร่างผลงานวิชาการในรูปแบบต่างๆ/นวัตกรรมที่สอดคล้องภารกิจของหน่วยงานที่ผ่านคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรอง (กพว.หน่วยงาน)

รอบ 5 เดือนแรก ปี 2566 ในคลังข้อมูลวิชาการบนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน

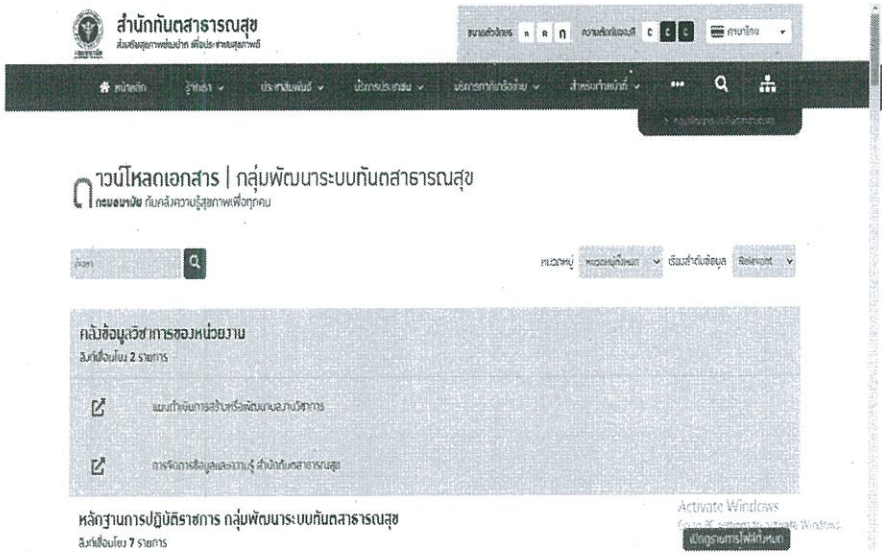

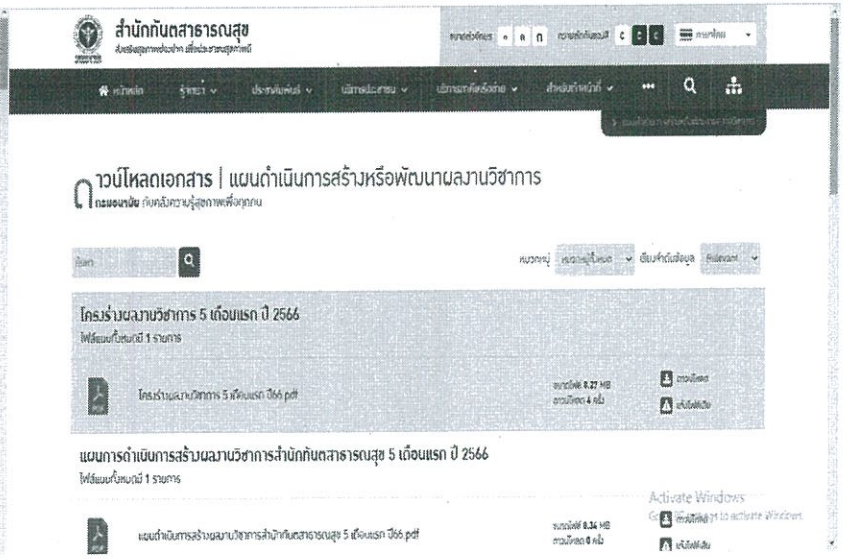

รายละเอียดตามลิงก์ : https://dental.anamai.moph.go.th/th/lo/?reload

1. ชื่อโครงการวิจัย การประเมินผลผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย พ.ศ. 2565
(The evaluation of dental health products, Department of Health in 2022)

2. ชื่อผู้วิจัยหลัก : 1. นางบังอร สุภาเกตุ ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
2. นางสาววิจิตรา กุกำจัด ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

3. หน่วยงานที่ส่งโครงการ : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

4. หลักการและเหตุผล

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) กำหนดวิสัยทัศน์ "ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มีการแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสุขภาพในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย และด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นการรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ระดับกระทรวงมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ได้กำหนดเป้าหมายให้คนไทยควรมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (HALE) ไม่น้อยกว่า 75 ปี ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีอายุขัยยืนยาวและสุขภาพดี คือ การมีสุขภาพช่องปากที่ดี มีฟันใช้งานได้เหมาะสม สำนักทันตสาธารณสุขในฐานะที่เป็นองค์กรหลักของประเทศในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพช่องปาก มีพันธกิจ พัฒนา ผลักดัน และสนับสนุนให้เกิดนโยบาย องค์ความรู้ และนวัตกรรมและพัฒนาระบบทันตสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ผลการดำเนินงานในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพที่เป็นสินค้าและบริการ ที่แบ่งเป็น Productสายบนและ Productสายล่าง ตามกระบวนการสร้างคุณค่าและกระบวนการสนับสนุน กรมอนามัย Productสายบน เช่น นโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4 D ชุดสิทธิประโยชน์ Fee schedule หญิงตั้งครรภ์ Productสายล่าง เช่น องค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลสถานการณ์สุขภาพช่องปากคนไทย ข้อมูลวิชาการที่เผยแพร่ทางวิทยาสารทันตสาธารณสุข คู่มือแนวทางการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากภายใต้วิถีชีวิตใหม่ (New normal) การสร้างรูปแบบเครือข่ายเด็กไทยฟันดี การประกวดเพลงแปรงฟัน การสร้างเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น และจากการปฏิรูประบบราชการเมื่อปี พ.ศ. 2545 ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารงานและการทำงานที่มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ โดยจัดทำเกณฑ์รางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) ประกอบด้วย 7 หมวด ซึ่งหมวดที่ 3 ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นหมวดที่มีความสำคัญ มุ่งเน้นการให้ความสำคัญและสร้างความพึงพอใจ ความผูกพันและความต้องการ ต่อลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย พัฒนาสินค้าและบริการต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า เพื่อให้องค์กรเติบโตและมีความยั่งยืน

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย จึงให้ความสำคัญต่อการประเมินผลผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าและบริการในด้านความพึงพอใจ ความผูกพันและความต้องการของลูกค้าที่เป็นผู้ใช้เพื่อให้บริการ(Provider) และผู้ใช้ปลายทาง (End user) จึงดำเนินการวิจัยประเมินผลผลิตภัณฑ์ที่มีการดำเนินงานอยู่ในแผนปฏิบัติราชการสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ 2560 – 2564 ซึ่งมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าและบริการที่จะประเมินผลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 10 รายการ [7] เพื่อนำผลการประเมินมาจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพส่งผลให้คนไทยทุกกลุ่มวัยมีสุขภาพช่องปากที่ดี

5. วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความพึงพอใจ ความผูกพัน ความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์ด้านทันตสุขภาพ กรมอนามัย

1. ชื่อโครงการวิจัย: การประเมินความพร้อมของการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน สำหรับกลุ่มอายุ 25-59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

2. ชื่อผู้วิจัยหลัก:

1. ทพญ.วรมน อัครสุต สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย (หัวหน้าโครงการวิจัย)

2. ผศ.ดร.ทพญ.วรางคณา จิรรัตนโสภา คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. ทพ.วรุต ชลิทธิกุล สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

3. หน่วยงานที่ส่งโครงการ

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

4. หลักการและเหตุผล

การมีสุขภาพช่องปากที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่จากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 25601 พบว่า กลุ่มวัยทำงานมีความชุกของโรคในช่องปากค่อนข้างสูง มีโรคช่องปากที่ยังไม่ได้รับการรักษา 2 อันดับแรกคือ เหงือกอักเสบ (ร้อยละ 62.4) และฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา (ร้อยละ 43.3) หากไม่ได้รับการดูแล ป้องกัน รักษาที่เหมาะสมและทันเวลา จะแสดงอาการที่รุนแรงจนเกิดความเจ็บปวดและส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพช่องปาก ซึ่งปัญหาหลักที่พบในกลุ่มผู้สูงอายุคือการสูญเสียฟัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านการบดเคี้ยวอย่างมาก

โรคในช่องปากสามารถป้องกันได้ แต่มักไม่แสดงอาการตอนเริ่มแรก จึงยากที่ประชาชนจะประเมินสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง การตรวจสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากรจึงจำเป็นต่อการรักษาสุขภาพช่องปาก สามารถนำไปสู่การจัดการและควบคุมไม่ให้ลุกลามรุนแรงตั้งแต่ในระยะแรก รวมทั้งสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาทางทันตกรรมของประชาชนและประเทศได้ นอกจากนี้การขัดและทำความสะอาดฟันโดย ทันตบุคลากรช่วยป้องกันการติดเชื้อในช่องปากได้ และลดความเสี่ยงต่อโรคเหงือกอักเสบซึ่งเป็นโรคในช่องปากที่พบมากในกลุ่มวัยทำงาน

การประเมินความพร้อมของการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน สำหรับกลุ่มอายุ 25-59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป จึงมีความสำคัญเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายในการพิจารณาให้บริการดังกล่าวเข้าสู่ชุดสิทธิประโยชน์

5. วัตถุประสงค์

<u>วัตถุประสงค์หลัก 1</u> เพื่อประเมินความเป็นไปได้ (feasibility study) และความพร้อมของระบบบริการสุขภาพ ในการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน สำหรับกลุ่มอายุ 25-59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชุดสิทธิประโยชน์ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน ในต่างประเทศ

1.2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการขัดและทำความสะอาดฟัน ในประเทศไทย

1.3 เพื่อศึกษาความเพียงพอของทรัพยากรที่มีอยู่ จากจำนวนและการกระจายตัวของสถานพยาบาลและบุคลากรที่ให้บริการ ในปัจจุบัน

1.4 เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของรูปแบบและความเป็นไปได้ ในการจัดบริการตรวจสุขภาพช่องปากและบริการขัดและทำความสะอาดฟัน สำหรับกลุ่มอายุ 25-59 ปีและกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

1. ชื่อโครงการวิจัย : ผลของการใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟันในการทำความสะอาดช่องปากของนักเรียนระดับชั้น ป. 4- 6 โรงเรียนสอนคนตาบอด

2. ชื่อผู้วิจัยหลัก : นางปฐมา เชาวนเมธา (ทันตแพทย์ชำนาญการ)

3. หน่วยงานที่ส่งโครงการ : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

4. หลักการและเหตุผล :

ปัญหาการแปรงฟันไม่สะอาดนับเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดกับคนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะในวัยเด็กที่มีพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ยังพัฒนาไม่เต็มที่ ซึ่งต้องได้รับการแปรงซ้ำจากผู้ปกครองจนถึงอายุประมาณ 8 - 9 ปี การสอนทันตสุขศึกษาแก่เด็กในวัยนี้ให้มีทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากเป็นการปูพื้นฐานสำคัญให้เกิดเป็นสุขนิสัยที่ดีในวัยต่อไป แม้การแปรงฟันเป็นกิจวัตรประจำวันที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติ และเป็น 1 ในสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ คือ การแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง อย่างไรก็ตามจากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560 พบว่า เด็กกลุ่มวัยเรียน (อายุ 12 ปี) แปรงฟันเมื่อตื่นนอนตอนเช้าทุกวัน 86.5% แปรงฟันก่อนนอนทุกวันแล้วเข้านอนทันที 38.6% นอกจากนี้มีข้อมูลจากโครงการวิจัยประเมินผลโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน พ.ศ. 2563 พบว่า พฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กวัยเรียนวัยรุ่น มีการแปรงฟัน 2 2 2 (แปรงฟันอย่างน้อย 2 ครั้ง/วัน แปรงนานอย่างน้อย 2 นาที และเลี่ยงการรับประทานอาหารและน้ำดื่มหลังแปรงฟัน 2 ชั่วโมง) เพียงร้อยละ 9.5 แปรงฟันแล้วงดกินอาหาร 2 ชม. ร้อยละ 23.7 แปรงฟันนาน 2 นาที ร้อยละ 26.1 แปรงฟันก่อนนอนร้อยละ 60.4 และแปรงฟันตอนเช้าทุกวันร้อยละ 85.6

พบความชุกของโรคฟันผุร้อยละ 52 ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 48 มีสภาวะเหงือกอักเสบร้อยละ 66.3 ไม่พบการแยกสำรวจในกลุ่มเด็กวัยเรียนที่มีความพิการแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งที่ความต้องการรับการบริการด้านทันตสุขภาพของเด็กพิการมักสูงกว่าเป็นปกติ โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปาก การมีแนวทางปฏิบัติ หรือให้คำแนะนำเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมกับความพิการและการได้รับการตรวจคัดกรองเป็นระยะ กลุ่มเด็กพิการมีการเข้าถึงบริการที่จำกัดและมีสภาวะสุขภาพช่องปากที่ด้อยกว่าเด็กปกติ และงานทันตสาธารณสุขด้านการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเด็กพิเศษ อย่างไรก็ตามได้มีการสำรวจและพัฒนารูปแบบการฝึกแปรงฟันในเด็กโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดแม่สาย โดยก่อนเริ่มวิจัย พบเด็กนักเรียนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอด อายุระหว่าง 5-15 ปี มีฟันผุร้อยละ 85 เมื่อเทียบกับเด็กปกติอายุ 3 และ 12 ปี ของอำเภอแม่สายซึ่งพบว่ามีโรคฟันผุเพียงร้อยละ 61.8 และ30.6 ตามลำดับ และพบภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 100 ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค Audio Tactile Performance (ATP technique) ในการฝึกแปรงฟันในเด็กพิการทางการเห็น พบว่าเด็กมีความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ค่ามัธยฐานของสภาวะอนามัยช่องปากของเด็กก่อนและหลังการศึกษามีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนอกจากนี้โครงการวิจัยนำร่อง วิธีการสอนแปรงฟันในเด็กพิการทางการเห็น ยังพบว่าหากใช้สื่อประสมในการสอนทันตสุขศึกษา และการแปรงฟันสามารถทำให้นักเรียนที่มีความพิการทางการเห็นมีความรู้เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน

1. แบบทดสอบการใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟันในกลุ่มเด็กพิการทางการเห็นและแบบบันทึกคราบจุลินทรีย์บนผิวฟัน (ภาคผนวก) 2 ชุด แบ่งเป็น ก่อนและหลังการใช้ตุ๊กตาสอนแปรงฟัน โดยการศึกษานี้ให้ทำแบบทดสอบเก็บข้อมูลก่อนและหลังการใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟัน 6 สัปดาห์

1.1 แบบทดสอบก่อนใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟัน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 คำถามเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก

ส่วนที่ 3 แบบบันทึกอนามัยช่องปาก

1.2 แบบทดสอบหลังใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟัน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 คำถามเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก

ส่วนที่ 3 คำถามเรื่องเนื้อหาตุ๊กตาสอนแปรงฟัน

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจตุ๊กตาสอนแปรงฟัน

ส่วนที่ 5 แบบบันทึกอนามัยช่องปาก

2. สีย้อมคราบจุลินทรีย์ Erythrosin solution 6%

3. การให้ความรู้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนสอนคนตาบอด โดยการให้คำแนะนำในการแปรงฟันด้วยวิธี Modified Bass การแปรงฟันแบบสครับแนวนอน การแปรงแห้ง ในตำแหน่งต่าง ๆ ทั้งช่องปาก อธิบายเรื่องความสำคัญของฟันแท้ และการแปรงฟันแบบ 2-2-2 และให้อ่านคำแนะนำการใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟันอักษรเบรลล์ จากนั้นให้ใช้งานตุ๊กตาสอนแปรงฟัน และหากมีคำถาม ให้สอบถามผู้วิจัยทันที

การสร้างเครื่องมือ :

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ชุด โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่สำคัญในการให้สุขศึกษากับเด็กกลุ่มเป้าหมาย

2) วิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาวิจัย

3) ร่างแบบทดสอบ และนำร่างแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาความตรง ความเที่ยง ความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบทดสอบ

เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากในระยะยาว และเป็นส่วนสำคัญในการจัดทำแผนการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มเด็กวัยเรียนโรงเรียนสอนคนตาบอดทั่วประเทศ

ประโยชน์ของโครงการ :

1. เพื่อให้ทราบสัดส่วนของยาสีฟันที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์และยาสีฟันที่ไม่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด
2. เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการระบุความเข้มข้นฟลูออไรด์บนฉลากยาสีฟันที่วางจำหน่ายในท้องตลาด
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค

ประชากร

ยาสีฟันทุกรุ่นที่วางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{NZ^2_{\alpha/2}P(1-P)}{d^2(N-1) + Z^2_{\alpha/2}P(1-P)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

$Z_{\alpha/2}$ = ค่าสถิติมาตรฐาน จากตาราง Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่า 1.96

N = จำนวนประชากรในการศึกษา

P = 0.5

d = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ผู้ศึกษายอมให้เกิดได้สูงสุดเท่ากับ 0.05

เกณฑ์การคัดเลือกกกลุ่มตัวอย่าง

ยาสีฟันทุกรุ่นที่วางขายในห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลจากฉลากผลิตภัณฑ์ยาสีฟันที่จำหน่ายในห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อ ด้วย google sheets ประกอบด้วย

- ชื่อยี่ห้อ
- ชื่อรุ่น
- เลขที่จดแจ้ง
- การระบุส่วนผสมที่มีฟลูออไรด์บนฉลากผลิตภัณฑ์
- การระบุความเข้มข้นฟลูออไรด์บนฉลากผลิตภัณฑ์
- กลุ่มอายุที่เหมาะสมในการใช้งานผลิตภัณฑ์

ชื่อผลงาน : "ชมรมสูงวัย ฟันดี ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล"

ชื่อภาษาอังกฤษ Good oral health for older clubs with digital technology

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

ผู้ประสานงาน ทพญ. นพวรรณ โพชนุกูล ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ

ทพญ.ดร.จรัสศรี ศรีนฤพัฒน์ ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ

นายกลวัชร ปาวงค์ นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีการคาดการณ์ว่าใน ปี พ.ศ. 2575 จะเข้าสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super-aged society) จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด จากผลการสำรวจสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 พบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60 - 74 ปี มีผู้มีฟันถาวรใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ ร้อยละ 56.1 ผู้มีฟันถาวรใช้งาน 20 ซี่ และมีฟันหลัง 4 คู่สบ ร้อยละ 39.4 มีฟันแท้ใช้งานได้เฉลี่ย 18 ซี่ต่อคน มีปัญหาการสูญเสียฟันทั้งปากร้อยละ 8.7 มีความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมบางส่วน ร้อยละ 42.6 ความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมทั้งปากร้อยละ 2.7 มีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา ร้อยละ 52.6 และมีรากฟันผุ ร้อยละ 16.5 โรคปริทันต์อักเสบ ร้อยละ 36.3 โดยมีสภาวะปริทันต์อักเสบรุนแรง ร้อยละ 12.2 เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 80 - 85 ปี จะมีฟันแท้ลดลงเหลือเฉลี่ยเพียง 10 ซี่ต่อคน ซึ่งข้อมูลการเข้าถึงบริการปี 2565 พบเพียงร้อยละ 27.86 ซึ่งยังไม่ครอบคลุมประชากรผู้สูงอายุ 10.6 ล้านคน

2. การดำเนินการ

จากที่มาของการพัฒนาข้างต้น รวมทั้งประเด็นความเลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการจากสิทธิการรักษา จากโครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล/ ทุรกันดาร วิธีการแก้ปัญหาเพื่อลดความเลื่อมล้ำทางสังคมและการเข้าถึงบริการด้วยการทำความร่วมมือข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่าง 7 กระทรวง ประกอบด้วย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม โดยใช้กรอบ 4S คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม (Social

บริการสุขภาพแบบผสมผสาน จำนวน 426,491 คน,420,406 คน,266,753 คน 395,778 คน,150,666 คน และ 48,365 คน ตามลำดับ รวมถึงผลลัพธ์การมีฟันใช้งาน 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ ร้อยละ 63.34, 68.57, 59.83, 60.25, 61.80 และ 62.40 ตามลำดับ (ข้อมูลปี 2565 : HDC ณ วันที่ 26 ธันวาคม2565)

- มีผลการพัฒนาเครื่องมือการประเมิน ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ Development of the Thai Oral Health Literacy test for Older Adults (ThOHL-OA) โดยปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจากเครื่องมือเดิม (OA-TOFHLiD) ให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย และวางแผนจะใช้เครื่องมือการประเมินความรอบรู้นี้ ในชมรมผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต
- การดำเนินงานที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้มีช่องทางการสร้างความรอบรู้ การติดต่อประสานงานกับทันตบุคลากรผ่านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน เช่น Line application ทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าถึงสื่อในการดูแลสุขภาพช่องปากสะสม จำนวน 3,039,354 คน ร่วมกับการนำสมุดสุขภาพผู้สูงอายุแบบดิจิทัล (Digital Blue book) กรมอนามัย มาช่วยประเมินคัดกรองสุขภาพช่องปาก เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรคในช่องปาก จำนวน 401,200 คน การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยทันตบุคลากรดูแลผู้สูงอายุให้เข้าถึงบริการเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสามารถติดตามผู้สูงอายุในพื้นที่ ไม่ตกหล่นการดูแลผู้สูงอายุให้เข้าถึงบริการ ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงบริการได้อีกด้วย

4. ประโยชน์ของการพัฒนา

ผลงานนี้บรรลุเป้าหมายของ SDGs 3 (SDGs3) (8,9) Good health and well-being ซึ่งเป็นเป้าหมายของการสร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งทำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันตั้งแต่ปี 2548 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 18 ปี และผลงานครั้งนี้สนับสนุนเป้าหมายที่ 10 reduced inequality ด้วยการลดความเลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการช่องปาก ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิตัลควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของทันตบุคลากรและผู้สูงอายุในชมรม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 11 (SDGs11) Sustainable cities and communities โดยการใช้หลักความร่วมมือกันระหว่าง 7 กระทรวงหลักในการพัฒนาแบบองค์รวม ภายใต้กรอบแนวคิด 4S และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 17 (SDGs17) Partnerships to achieve the goal มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการสนับสนุนจากสหสาขาวิชาชีพ งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขกับอปท.ในการเกื้อกูลซึ่งกันและกันและเอื้อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำนโยบายจากฝั่งสาธารณสุขไปดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม